

Prof. Thusele
reklamatsioon
Meestruur

23.11.42.

E. V.
SIGUSTEADUSKOND
23 apr. 1942
N 189
TARTU

August-Woldemar Tikkmann.
stud. jur.

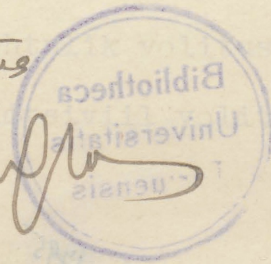
AB

4921f

25.4.42

25.4.42

[Signature]

VOLITUSLERING.

Diplomitöö.

Matr. nr. IIIII4.

Tartu. 1942.

Lõpetanud 26. mail 1942. a.
sigusteaduskonda.

Kasutatud kirjandus.

I Osa

1. B. Windscheid, Lehrbuch des Pandektenrecht. II Band, Frankfurt am Main, 1906.
2. J. Tjutrumov. Graždanskoe pravo. Tartu, 1927.
3. Carl Erdmann, System des Privatrechts des Ostseeprovinzen, Riga, 1898.
4. D. Grimm, Lektšij po dogme rimskago prava. Riga, 1924.
5. Chr. Glück, Ausführliche Erläuterungen des Pandekten, 1813/1814.
6. Fr. Glück, Das praktische Gemeine Civilrecht, II Band, Leipzig, 1864.
7. Sinaskij, Osnovö graždanskago prava, II väljaanne.
8. P. Bonfante, Rooma õiguse ajalugu (E. Eini tõlge). Tartu, 1930.
9. Rud. v. Holzschuber, Theorie und Casuistik des gemeinen Civilrechts, III Band, Leipzig, 1864.
10. Balti Eraõigus (BES).
11. Tsiviilseaduse eelnõu (TSE).
12. Tsiviilkohtupidamiseseadus (TKS).
13. Saksa HGB.
14. Kaubandusõigus (ES).
15. Veksliseadus (VS).
16. Riigikohtu otsusi -1920a-1938a.
17. Ex Vene Senati otsusi.

18. A. Piip, Kaubandusõigus. Tartu, 1933.

I O s a

§ 1. Esindus. Esinduse mõiste ja areng.

Kaasaegne elu oma mitmesuguste ülesannetega tingib sageli olukordi, kus ühel tuleb teotseda teise eest. Kõik õiguslikud järeloomid, mis kaasuvad teotseja toimustest, kanduvad üle esindatavale. Toimingutel, mille sooritas esindaja on samasugune toime nagu oleksid need sooritatud esindatava enda poolt. Muidugi peab esindaja olema pädev vastavat toimingut sooritama. Toimingud, mis sooritatud esindaja poolt pädevuse puududes, ei kasuta mingisuguseid õiguslikke järeloomid esindatavale. Sellised toimingud loetakse sõlmituks esindaja enda nimel ning arvel ilma, et see kuidagi kahjustaks esindatavat.

Esinduse puhul avaldab ning teostab esindaja esindatava taht. Eraõiguste sfääris on võimalik ühel teotseda teise eest. Kuid esineb ka selliseid õigusi, mida pole kunagi võimalik teostada teise kaudu. Selliste õiguste sarja kuuluvad kõrgisiklikud õigused, nagu: abiellumine, pojastamine, abielulahutamine jne. Neid õigusi pole võimalik teostada esindaja kaudu. Esineb ka selliseid õigusi, mida on võimalik teostada esindaja kaudu, kuid selleks peab olema igakordne spetsiaalne tahteavaldus, nagu: alimementide hagemiseks, algatatud abielulahutusaja ajamiseks

kohtus jne.

Esinduse all mõtleme juriidilist suhet, mille alusel üks on õigustatud sooritama teise eest õiguslikke toiminguid, mille järele kanduvad esindatavale.

Tuleb teha vahet esindaja ja abilise vahel. Esindaja võib toimingute sõlmimisel iseseisvat initsiatiivi, abilisel (nuntius, maakler) aga puudub initsiatiiv. 1)

Esindus haruneb otseseks ja kaudseks. Otsese esinduse puhul sõlmitakse toiming esindatava nimel ja arvel. Toimingu efekt ei puuduta kuidagi esindajat, vaid suundub temast mööda esindatavale. Esinduse puhul peab esindatav evima vähemalt õigusvõimet ja esindaja nii õigus- kui ka teovõimet vastavaks toiminguks. Muidu ei saa olla juttu esindusest.

Kaudse esinduse puhul sõlmitakse toiming esindaja enda nimel, kuid tagajärjed kanduvad esindatavale. Kolmandad, kellega toiming sõlmitakse, pole seotud esindatavaga, vaid üksnes esindajaga. Esindatav on vastutav vaid esindaja ees²⁾. Kaasajal kaudsel esindusel suurt tähtsust pole, küll aga evis see tähtsust rooma õiguses.

Otseneesindus võib põhineda: seadusel, leppel, põhikirjal või avaliku võimu korraldisel. Seaduse alusel esindab mees naist, vanemad lapsi jne. Põhikirjal rajaneb juriidiliste isikute esindus. Hooldajad ja eestkostjad saavutavad esindusõiguse avaliku võimu korraldisest.

1) Vt. Ka D. Grimm, Lektšij po dogme rimskago prava, Riga
2) Grimm, op.cit., lk.120. 1924, lk.1191

Leppeline esindus on sagedaim esindusliike eraõiguses. Ta väljeneb väga mitmes vormis ning mitmel viisil, olenedes ülesannetest. Esindussuhe võib tekkida volituse andmisega, ratihabitoga, negotiorum gestio, kaudselt isegi mandatum qualificatumiga, kuigi viimane oma õigusliku efekti poolest kuulub enam käendusinstituuti.

Eraõiguslik esindus arenes välja Roomas. Ürgrooma õigus ei tundnud üldsegi esindust. Tolleaegse primitiivse elu juures polnud tarvidustki esinduse järgi. Igaüks tuli ise oma ülesannetega toime. Seepärast leidsidki roomlased, et per extraneam personam nihil aquiri posse. Majanduselu arenedes hakkasid paterfamiiased kasutama juriidiliste suhete loomisel võimaluseid. Kuid nende poolt sõlmitud toimingud polnud kohuslikud paterfamiiasele. Seepärast polnud selliste toimingute vastu ka suurt usaldust. Sotsiaalne paratamatus sundis tunnustama võimaluste toiminguid kohuslikuks paterfamiiasele. Nimelt määras preetor teatud juhul, kus peremees pidi vastutama võimaluste toimingute eest. Kui peremees käskis võimalusel sõlmida toiminguid tema eest, siis kandus vastutus sellise toimingute eest peremehele (*actio quod iussu*). Edasi vastutas peremees võimaluse toimingute eest, kui ta oli määranud võimaluse laevajuhiks (*actio exercitorile*).

Kui peremees poemanikuna määras poeselliks võimaluse, siis vastutas ta võimaluse toimingute eest, mis sooritatud poesellina (*actio institoria*).

Juhul, kui peremees andis võimalusele iseseisva vara - *peculiumi*, siis vastutas ta võimaluse toimingute eest *peculiumi* piires (*actio de peculio*). Samal viisil vastutas peremees võimaluse toimingute eest, kui võimaluse avas peremehe nõusolekul kaupluse (*actio tributoria*). Lõpuks loeti peremeest vastutavaks võimaluse toimuste eest, kui nende toimel peremees rikastus. Peremehe vastutuse ulatus mõõtus rikastumise suurusega. Rohkem, kui rikas-

tumine ulatus, peremehelt vastutust ei saanud nõuda (actio de in rem verso).

Toimingu sõlmis võimualune omal nimel, kuid järelmid sidusid ka peremeest. Kõrvuti peremehega vastutas ka võimualune ise kui vahenditu kontrahent. Kui selliste toimingute sõlmijaks oli ori, siis tekkis obligatio naturalis. Sõlmis aga toimingu filius familias, siis tekkis hagiõigus ka peremehe vastu ³⁾.

Et sellise põhimõtte tunnustamine osutus elupäraseks, seepärast hakati peremeest lugema vastutavaks ka mittevõimualuste käitumiste eest. Kui peremees oli määranud vaba inimese kas laevakapteniks või poeselliks, siis vastutas nende toimuste eest samal viisil, nagu oleksid need sõlmitud võimualustegi poolt. Hagisid, mis sel puhul esitati, nimetati actio quasi exercitoriaaks ja quasi institoriaaks.

Kõrvuti ülalmainituga arenes ka juriidiliste isikute esindus, äraolijate vara hooldus (cura bonorum absentiam), teatud isikute hooldus jne. Ka siin teotses üks teise eest, kuid järelmid kandusid teistele. Otsene esindus hakkaski arenema hooldusest, eestkostest ja juriidiliste isikute esindusest. Siin ei teotsenud esindaja mitte omal nimel, vaid esindatava nimel ja arvel.

§ 2. Volituslepe. Volitusleppe mõiste ja analüüs.

Volituslepe ehk mandaatum all mõeldakse sellist konsensuaalset kontrakti, mille toimele kohustub üks sooritama teise eest teatud toimingu või ülesande. ⁴⁾

Juba rooma õigus luges volitusleppe konsensuaalseks.

3) Grimm, op. cit., lk.276.

4) P.Bonfante, Rooma õiguse ajalugu (E.Eini tõlge) Tartu, 1930, lk. 399.

kontraktiks. Seega muutus volituslepe kehtivaks ning pooli siduvaks mitte sellest momendist, kui ülesanne sooritati, vaid momendist, mil pooled avaldasid tahet leppe sõlmimiseks, s.o. leppe sõlmimise momendist alates.

Klassiline õigus tegi Roomas vahet mandaadi ja prokuraatori instituudi vahel.⁵⁾ Hiljem need mõlemad sulasid kokku üheks esindusleppeks. Mandaadil on mõnevõrra sarnasust tööleppega. Mõlemal juhul sooritab üks isik teise eest teatud ülesandeid. Kuid nende vahel on ka põhilisi erinevusi. Mandaadi puhul on volinik ikka volitaja tahte looja ja väljendaja. Tööleppe juures aga on tegemist vaid teise tahte teostamisega. Volituslepe on tasuta kontrakt,⁶⁾ töölepe aga on alati tasuline. Muudugi ei tule mõelda, et mandaatumil puhul pole tasu üldsegi lubatud. Ka Roomas esines mandaatumil puhul tasu. See aga polnud mitte töötasu, vaid honoraar ülesande täitmise eest.⁷⁾

Mandaatlepe objektiks võivad olla kõik lubatud teod ja toimused. Ta peab pakkuma volitajale mingisugust huvi.⁸⁾ Huvi alusel jagasid roomlased volitusleppeid kolme liiki: 1) mandaatum mea gratia, 2) mandaatum tua gratia ja 3) mandaatum alieni gratia. Esimesel juhul tegi volitaja ülesandeks sooritada ülesanne volitaja huves. Teisel juhul tuli ülesanne sooritada voliniku enda huves ning kolmandal juhul tuli ülesanne sooritada kolmanda huves. Mandatum tua gratia on volituslepe vaid näiliselt. Juriidiliselt teda selleks ei saa pidada. Ta on vaid nõuanne, mis ei kaasuta nõuandjale mingisuguseid juriidilisi järelnmeid, olgu vast siis, kui ta spetsiaalselt lubas vastutada kahjude eest, mis võivad tekkida selle toimingu järelnina.

5) Bonfante, op. cit., lk. 399.

6) R. Windscheid, Lehrbuch des Pandektenrecht, II Band, Frankfurt a/M., 1906, lk. 799- L I 34 D 17 I "Mandatum nisi gratitutum nullum est nam originem ex officio atque amicitia trahit: contrarium ergo est officio merces".

7) Grimm, op. cit., lk. 313.

8) Vrd. Ka Chr. Fr. Glück, Ausführliche Erläuterung des Pandekten, 1813/1814, lk. 248.

Kuna mandatum tua gratia polegi juriidiliselt mandaat, seepärast ei käsitagi seda mandaadina. Nii tuleb hivude alusel volitusleppeid jagada vaid kaheks: 1) mandatum mea gratia ja 2) mandatum alieni gratia.

Rooma juristi Cajuse järgi võib mandaat olla koguni viiesugune: 1) volitaja huves, 2) kolmanda huves, 3) volitaja ja kolmanda huves, 4) volitaja ja voliniku huves, 5) mandatari ja kolmanda huves.⁹⁾ Sellisel vahetegemisel pole olulist tähtsust. Kõik nad mahuvad kahe ülalkäsitatud mandaatsuhte alla. Siingi on tegemist vaid kolme isikuga. Kuna mandatumid tua gratia ei saa pidada juriidiliselt volitusleppeks, vaid see on lihtne nõuanne- consilium, seetõttu jääb volituslepe püsima volitaja ja kolmanda huves. Ainult neid on mõtet eristada, kuna õigusliku toime seisukohalt esineb siin erinevusi.

Kehtivas õiguses on mandaat rajatud üldiselt samadele põhimõtetele. Volitusleppe all kehtivaski õiguses mõeldakse juriidilist suhet, mille alusel mandatar kohustub sooritama mandandile tasuta teatud ülesande.¹⁰⁾ Mandaat kehtiva õiguse järgi on vormivaba lepe. Teda võidakse luua suuliselt, kirjalikult või ka kongludenttoimustega.¹¹⁾ Seaduses otse mainitakse, et kui keegi laseb teadvalt kolmandal oma asju ajada, siis vastutab ta nende eest kui volitaja. Kuid sellist käitumist tuleb teravalt eraldada abilisena teotsemisest. Kui keegi teotseb teise abilisena avaldamata oma tahet, initsiatiivi, ei teki sellest kunagi mandaatsuhet. Mandaat tekib siis, kui üks teotseb teise eest volinikuna ja isik, kelle volinikuna teotseti, oli teotsemises teadlik ning lasi seda vaikivalt toimuda.

9) Glück, op.cit., lk.249

10) Balti Eraõigus (BES) § 4363, Tsiviilseaduseelnõu (TSE) § 1995.

11) BES § 4364.

Vaikivat volitussuhtet ei tule ära segada seadusliku esindusega. Seaduslik esindaja pole kunagi vaikiv volinik. Vanemad on laste, mees naise jne. seaduslikud esindajad. Nende esindusõigus tekib seaduse alusel, mitte aga teotsemise toimele.¹²⁾ Vaikiv esindussuhe saab tekkida ikka vaid siis, kui volitaja oleks ka ise olnud pädev vastavat toimingut sooritama, sest nemo plus juris transferre potest quam ipse habet.

Kuigi Ts.Kp.Sd. § 409 sisust ilmneb, nagu ei saaks volitussuhtet tõendada tunnistajatega, tuleb asuda seisukohale, et see on võimalik.¹³⁾ Kui materjaalõigus lubab volitussuhtet võimalikult igal viisil, siis peab võimalikuks osutuma ka selle suhte tõendamine ükskõik mil viisil. Ei saa ju nõuda protsessiseadus mõne olma tõendamist vaid dokumentaalselt, kui materjaalõigus lubab suhte luua vormivabalt.¹⁴⁾

Volitussuhte tekkimiseks on vaja, et volinik avaldaks volituse vastuvõtuks tahet. Vaikimine voliniku poolt ei saa kunagi luua volitusvahekorra. Isegi sel juhul, kui tekib kahtlus selles, kas volinik on avaldanud tahet või ei, tuleb asuda seisukohale, et ta pole volitust vastu võtnud.¹⁵⁾

Tahet volituse vastuvõtuks lubab seadus avaldada ükskõik mil viisil. See võib toimuda kas suuliselt, kirjalikult, poolte juures kui ka ära olles. On vaid oluline, et volinik oleks nõus ülesande sooritamist endale võtma.

Mandaat kehtiva õiguse järgi on tasuta. Tasutus on volitussuhte olnulisi tunnuseid.¹⁶⁾ Kui volitusleppesse on asendatud tasu, siis loeb seadus sellist lepet mitte enam

12) Vrd. Ka Rudolf von Holzschuher, Theorie und Casuistik des gemeinen Civilrechts, III Band, Leipzig, 1864, lk. 620

13) Tsiiviilkohtupidamise seadus (TKS) § 409.

14) Vt. ka ex Vene Senati otsus Nr. 353-1898 a.

15) BES § 4364, TSE § 1996.

16) I. Tjutrjumov, Graždanskoe pravo, Tartu, 1927, lk. 424.

mandaadiks, vaid töövõtte või töölepeks. sellise nõuande
Äsjamainitud seaduse seisukohta ei saa kuidagi pool-
dada ega õigustada. Moodne Euroopa eraõigus ei pea ka enam
tasutust mandaadi oluliseks tunnuseks, vaid muid momente.
Kehtivasse eraõigusesse on see vaadend siirdunud rooma õi-
gusest, kus tasutus oli volitussuhte oluline tunnus.

Juriidiliselt ei saa kuidagi leppida sellega, et tasu-
klausli sisendamise puhul volitusleppesse, muutub see töö-
või töövõttelepeks. Ei töö- ega töövõttelepe puhul ei
saa üks kontrahent teise tahet avaldada ega teise nimel ja
arvel toiminguid sõlmida. See on mõeldav ikka vaid ikka
mandaadi man. Kui seadus loeb volituslepe töö- või teenis-
tuslepeks, kui selles on ette nähtud tasu, siis loomuli-
kult tuleb sellise suhte kohta rakendada ka töövõtte- või
tööleppenorme. On see nii, siis ei saa sellise leppe puhul
üldsegi üksteise eest teotseda volinikuna.

Volituslepe, kui juriidiline toiming võib tekkida vaid
õigus- ja teovõimsate isikute vahel. Volinikuks võib olla
isik, kel pole keelatud seadusega sõlmida kohustusi.¹⁸⁾
Volituslepe objektiks võivad olla kõik lubatud teod ja
toimused.¹⁹⁾ Seepärast osutuvad kehtetuiks sellised voli-
tuslepped, mis on suunatud kas kõlblusvastase või lubamatu
sihi taotlemisele. Samuti osutuvad kehtetuiks sellised
volituslepped, mille siht on kas otse seadusega keelatud
või on võimatu, sest impossibilis nulla est obligatio.

Kehtiva õiguse järgi peab volituslepe pakutama mingi-
sugust materjaalset huvi. See huvi võib puudutada kas voli-
tajat, volinikku või koguni mõlemaid koos.²⁰⁾ Kuid, kui
sooritamisele kuuluv tegu puudutab ainult volitajat, on
see vaid lihtne nõuanne.²¹⁾

---

17) BES § 4367, TSE § 1996.

18) Tjutrjumov, op.cit., lk. 425.

19) BES § 4369, TSE § 1998.

20) BES § 34370.

21) BES § 4374.

See ei kohusta üldreeglina nõuandjat, sest sellise nõuande järgi teotsemine pole kohuslik.²²⁾ Nõuandja võib muutuda vastutavaks vaid siis, kui ta tegi seda kas paha tahtega või lubas vastutust endale võtta.²³⁾

Mandaadile võrdseks instituudiks ei tule pidada rätihabitiot, kus üks kinnitab tagant järele teise toimingut, mille viimane sõlmis ta nimel.²⁴⁾ Rätihabitio sarnaneb mitte mandaadile, vaid negotiorum gestiole. Mandaadi puhul on esiteks toimingut sõlmimise ajal volitaja tahe olemas, teiseks on mandaat seotud mandatari poolt sõlmitud kohustusega algusest peale. Ta on kohustatud tunnustama toimingut, mida volinik on sõlminud ta nimel volituse piires. Rätihabitio puhul pole kohustus siduv sellele, kelle nimel ta on sõlmitud. Ainult siis, kui ta toimingut hääks kiidab ning kinnitab, tekib kohustus. Muidu on vastutav toimingust eest vaid sõlmija.

Nagu rätihabitio nii tuleb eriinstituudina kohelda ka negotiorum gestio ja mandatum qualificatumit. Mõlematel on sarnasusi mandaadiga, kuid sarnaseks neid mandaadiga pidada ka ei saa.

Ei rätihabitio ega negotiorum gestio puhul pole toimingut sõlmimisel volitust. Seepärast pole ka toiming alul kohuslik sellele, kelle huvides ta sõlmiti. Ühine tunnus rätihabitio ja negotiorum gestiole on mandaadiga see, et alati peab toimingut sõlmija teotsema selle huves, kellele tahetakse kanda toimingut efekti.²⁵⁾ Mandaadi puhul on selle leppe osalisteks algusest peale mandant, rätihabitio ja negotiorum gestio juures aga see, kes teise huves toimingut sõlmib.

---

22) BES § 4415.

23) BES § 4416.

24) Vrd. Ka Holzschuher, op.cit., lk.622.

25) Vrd. Ka Dr. Fr. Glück, Das praktische gemeine Civilrecht, II Band, Leipzig, 1868, lk.592 j.j.

Mandaadile sarnaseks instituudiks osutub ka mandatum qualificatum ja jussus ehk assignatsioon. Esimese juures tehakse kellegile ülesandeks avada krediit kolmandale, kus ülesandetegija jääb vastutavaks. Assignatsiooniga aga käsatakse kellegil kolmandalt raha võtta vastu käskija arvel. Mõlemad need instituudid kaasutavad endaga vaid vastutuse toimingute eest käsuandjale. Seega nad sarnanevad mandaadile.

§ 3. Volitusleppe liike.

a) Kaubanduslik volikiri.

Üldiselt võib iga isik eraõiguse alal oma tahte avaldamist ning teovõime rakendamist delegeerida teistele. Ainult kõrgisikliste õiguste teostamist pole võimalik volitada teistele. Kuna eraõiguslikekude õigustesfäär on võrdlemisi lai ning mitmekesine, seepärast võime volitussuhteid liigitada vastavate alade järgi. Alade järgi võime volitusleppeid liigitada kolmeks. Kaubanduslikuks, kohtulikuks ja tsiviilseks.

Kaubandusliku volituse all mõtleme juriidilist suhet, mille alusel on volinik õigustatud sooritama volitaja eest ja arvel kaubanduslikke toiminguid. Kaubandusseaduse järgi võib kaubanduslik volikiri olla neljasugune: täis, piiratud, üldine ja erivolitus.²⁶⁾

Täisvolituse puhul on volinikul õigus sooritada volitaja eest kõiki toiminguid. Piiratud volitusega on tegemist siis, kui täisvolitusse sisendatakse keeld mõne üksiku akti või aktide liigi teostamiseks. Täisvolituse puhul on muidugi võimalik sooritada kõiki neid toiminguid, mis seonduvad äriaajamisega.²⁷⁾

26) A. Piip, Kaubandusõigus, Tartu, 1933, lk. 82.

27) Kaubandusseadus (KS) § 37.

Erivolitusega loovutab volitaja spetsiaalselt mainitud ülesande sooritamise volinikule, näiteks mõne ärileppe sõlmimise, müügitehingu sooritamise jne. Muid toiminguid pole õigustatud sõlmima, olgu vast siis, kui see paratamatult on vajalik ülesande täitmiseks.

Kaubanduslik volikiri prokuuras. Kehtivas õiguses pole küllaldaselt leidnud sättimist prokuurainstituut. See pärast tuleb seda täiendada kaubandusliku tava ja kohtupraktikaga. Kohtul prokuurasse puutuvate küsimuste lahendamisel on tulnud käsitada Saksa Kaubandusõigust (HGB), kus prokuurainstituut on võrdlemisi täielikult sätitud.

Prokuura võib tekkida kirjalikult, suuliselt ja koguni konkludenttoimustega nagu ülal käsitatud. Prokuristide nimed tulid varem kanda Kaubandus-Töõnduskojas vastavasse registrisse.²⁸⁾ Prokuura andmisest ja äravõtmisest tuli teatada Kaubandus-Töõnduskojale. Äriomanik oli alati vastutav selle prokuristi toimingute eest, kelle nimi seisis registris. Kolmandatel oli õigus sissekannetele toetuda.

Prokuuravolikiri oma õigusliku efekti poolest on laialatuslik. Kehtiva õiguse järgi on see eestkätt täis- ja üldvolitus.²⁹⁾ Teotsemise ulatuse määrab ära volituse sisu. Prokuristil on õigus teotseada võrdlemisi vabalt nende äri- toimingute alal, mille jaoks on talle antud prokuuravolitus. Saksa Kaubandusõigus (HGB) lubab prokuristil sooritada³⁰⁾ kõiki toiminguid, mis on seondatud äri- või äritegevusega.

28) RT.1927, 36.

29) BES § 4371

30) HGB § 49

Prokuuravolikirja alusel on õigus teotseda ka väljaspool
otsust äritegevust, need on seondatud äritegevusega. Nii
võib prokurist esineda omaniku eest, kuid ei saa tema eest
seal vannet anda. Edasi võib ta anda edasivolitusi teiste-
le teatud toiminguks, kuid ta ei saa anda edasi kogu voli-
tust.

Kuigi prokurist äritegevuses asendab printsipaali, mille
tõttu teda kutsutakse alter egoks, pole tal õigus ei äri
võõrandada, seisma jätta, uut prokuristi määrata jne. Neid
võib otsustada ainuüksi printsipaalise. Edasi esineb prokuu-
ravolikirjas, eo ipso, kolm kitsendust: 1) prokurist ei saa
prokuuravolikirja põhjal võõrandada ega panditada peremehe
kinnisvarasid. Seda kitsendust nimetatakse immobilaarklaus-
lik 2) kollektiiv ehk kollegiaalklausli alusel pole ühe
prokuristi allkirjaga dokumendid siduvad äriale, kui äris
on mitu prokuristi 3) asutusklausel nõuab, et prokurist saab
olla korraka vaid ühe asutise teenistuses. Asjamainitud
klauslid pole vaja volikirja sisendada. Need kaasuvad pro-
kuuravolituse andmisega iseenesest.

Prokurist, andes oma allkirja äripaberile, kirjutab
allkirja ette "P.P.", millega märgib ära, et ta on allkirja
annud per procura. Nende tähtede puudumine ei muuda all-
kirja kehtetuks ega loe antuks väljaspool prokuuravolitust.

Kui printsipaal ei soovi prokuristile omistada kõiki
neid õigusi, mida kaasutab endaga prokuuravolitust, siis
peab ta kitsendusest teatama Kaubandus-Tööstuskojale.

luuakse vaid volitaja allkirja tõestamise korras, pole vaja seda selgitada. Notar, jaoskonnakohus või vallavalitsus tõendab üksnes seda, et allkiri on antud üksnes isiku poolt. Kohtulikku volitust ei saa luua konkludenttoimustega, nagu see on võimalik nii tsiviil kui ka kaubandusliku volitussuhte juures. Enne, kui keegi saab esineda teise voliniku na, peab volitaja selleks expressis verbis oma taht avaldama.

Kohtuliku volituse alusel võib volinik sooritada kõiki toiminguid ning avaldada taht volitaja eest protsessitoimingute sooritamisel. Kuid esineb ka selliseid protsessitoiminguid, mida pole üldsegi võimalik sooritada voliniku kaudu. Teiste jaoks aga peab olema isakordne spetsiaalvolitus. Voliniku kaudu ei saada tõsta hagi abielu lahutamiseks, abielu maksvusetuks tunnustamist taotleda jne. Need avaldised peavad abielupooled isiklikult alla kirjutama ning kohtule esitama. Voliniku kaudu pole võimalik avaldada nõusolekut abielu lahutamiseks Abieluseaduse § 30 alusel. Edasi ei saa esitada voliniku kaudu legitimeerimis- ja adopteerimistaotlusi. Spetsiaalvolikirju nõutakse alimentide hagemisel, abieluasjade ajamisel, laste tunnustamisel väljaspool abielu sündinuks jne.

Volinikul on õigus sooritada kohtus kõiki toiminguid, mis järgnevad volikirjast. Toimingute eest, mis sooritatud volituse piires, vastutab volitaja kolmandate ees.³²⁾

32) TKS § 249.

X

ainult sääl, kus volinik on ületanud volituse piirid, pole ta vastutav.

Kohtuliku volituse alusel on volinikul õigus esitada apellatsioon-, kassatsioon- ja erikaebeid, sõlmida kohtus kokkuleppeid asja lõpetamiseks, tunnustada hageja poolt esitatud väiteid, tõusetada vaidlusi dokumentide algupäratuses ja võltsimises, taotlelda tähtaegade ja asja uuendamisi jne.

Volinik peab käituma hoolikalt ning sooritama toiminguid samasuguse hoolega nagu oleks selle sooritanud volitaja ise.³³⁾ Kuigi koos ülesande täitmisega tulevad sooritada ka sellised toimingud, mida küll volituslepe otse ei maini, kuid kui need on vajalikud ülesande täitmisel.³⁴⁾

Üldreeglina pole volinikul õigust volitusi edasi anda muidu, kui see on otse volituses mainitud.³⁵⁾ Kuid kehtiva õiguse järgi osutub see siiski mõnel juhul lubatuks. TKS § 250 mis seda küsimust sätib, ei luba volitust edasi anda muidu, kui vaid volitaja nõusolekul. Nõusolekute edasiantud volituse alusel sõlmitud toimingute eest ta ei vastuta. Kuid lex specialisena selle küsimuse sätimisel tuleb rakendada TKS § 1813. Viimane aga käsib TKS § 250 rakendamisel arvestada BES § 4379 ja teiste sätetega. BES § 4379 alusel peab

33) TKS § 1813, BES § 4383.

34) BES § 4383, TSE § 2005.

35) TKS § 250.

volinik koguni vastu volituse keeldu volitama edasi kolmandaid, kui ülesande sooritamine on hädavajalik, edasilükkamatu ning volinikul endal pole võimalik seda sooritada. Kui sellisel juhul on volinik talitanud hääperemehelikult ning kõigiti kaitsnud volitaja huve, on selline edasivolitatus kõigiti kehtiv ning siduv volitajale.

Volitaja võib igal ajal volituse tagasi võtta, teatades sellest kohtule. Toimingud, mis voliniku poolt on sooritatud enne teate saamist kohtus, on volitajale siduvad.³⁶⁾

Ka volinikul on õigus vabal suvangul volitusleppest loobuda. Loobumisest ta peab saatma teate kohtule. Teatamine peab olema sooritatud nii, et volitaja saaks sellest teada õigeaegselt ning tal osutuks võimatuks saata uut volinikku.³⁷⁾ Juhul, kui volinik loobub volitussuhtest ühe võistjaga, ei saa ta enam selles asjas hakata teise protsessi poole volinikuks.

Volitaja loobumise korral volitusest peab ta hoolitsema asja eest niikaua, kuni kohus teeb vastava määruse ta vabastamise kohta.³⁸⁾

Kohtulik volitussuhe, nagu iga tavalinegi volitus, kustub nii volitaja kui ka voliniku surmaga. Voliniku surma korral tuleb menetlus teatada, kuni surnud volinik asendatakse uuega. Kui aga volitaja pole määranud uut volinikku, võib vastaspool paluda menetlust jätkata.

36) TKS § 251

37) TKS § 252

38) TKS § 254

ning toiminguid sõlmida. Kuid kõik nad peavad olema seon-
datud valitsetava objektiga ning järknema paratamatult va-
litsemisülesandest, mis volinikule on usaldatud. Muid üles-
andeid väljaspool valitsemisele kuuluvat objekti selle voli-
tuse alusel sooritada ei saa.

Universaalvolituse alusel on volinikul võimalik soori-
tada volitaja eest kõiki toiminguid, mida üldse saadakse
teostada voliniku kaudu. Selle volitusliigi man ei saa üldse
olla toiminguid, mida volinik pole õigustatud sõlmima.

Kui soovitakse voliniku õigusi mõnel alal kitsendada, siis
tuleb seda spetsiaalselt volitusleppes mainida. Niivõrd,
kui seda tehtud pole, evib volinik õiguse ajada kõiki voli-
taja asju.

Universaalvolikiri asendab ka kohtuvolitust. Selle alu-
sel võib universaalvolinik kohtus esineda ning sooritada
kõiki protsessitoiminguid. Ta ei saa aga anda vannet voli-
taja eest, anda seletust maksuvahendite ettenäitamismenet-
lusel jne., kuna need õigused kuuluvad kõrgisikliste õigus-
te ja kohustuste sfääri.

Kehtiv õigus loeb mandaatvahekorraks ka sellised kä-
sused ja korraldised, mis pole antud käskija huves, vaid kol-
mandate huves. (Mandatum qualificatum). BES § 4372 lubab
volitada kolmandatele mitte ainult enda asjade ajamist, vaid
ka kolmandate huves teotsemist. Näiteks võidakse volitus-
leppes käsida avada krediit kolmandatele. ⁴⁴⁾

44) Tjutrjumov, op.cit., lk. 425.

Viimati mainitud suhte puhul kanduvad ka toimingu järel-
mid käskijale nagu mandatum qualificatumigi puhul. Kuid
sisult ei saa ka constitutum debiti alienit pidada volitus-
vahekorras. Volitusleppe juures ei teki juriidiline suhe
teatud toimingu suhtes mitte mandandi ja mandatari vahel,
vaid kolmandate ja mandandi vahel. Mandatar on vaid isik,
kes mandandi eest ja arvel loob vahekorra. Constitutum de-
biti alieni puhul aga tekib lubaduseandja ja lubadusesaaja
vahel. Volinikuks osutub ju lubadusesaaja, kellele lubatakse
võlga tasuda, seega tekiks juriidiline suhe volitaja ja vo-
liniku vahel. vajatas kasulikkus olla reaalne. Seda tuleb
mõista iseliiki volitussuhteks osutub volituseta võõraste as-
jade ajamine ehk negotiorum gestio. BHS § 4423. sätib seda
instituuti, lausub, et kui keegi volituseta hakkab valitse-
ma võõraid asju viimase huves nii, et see, kelle huves teot-
seti, kiidaks neid hääks, kui saaks oma taht avaldada, te-
kib suhe, mis on taoline volitusele. Negotiorum gestio karak-
terseks tunnuseks on teise eest asjade ajamine, volituse
puudumine, tahe teise asju ajada (animus agendi) ning
teotsemine ainuüksi selle huves, kelle asju ta ajab.⁴⁵⁾

Kehtiv õigus annab negotiorum gestiole võrdlemisi laia
tähtsuse.⁴⁶⁾ Ta ei piira negotiorum gestori tegevust min-
gisuguste pidepunktitega. See võib toimuda ka väljaspool

45) Vrd. ka Sintenis, op. cit., lk. 592.

46) Tjutrjumov, op. cit., lk. 432.

varandusesfääri. Prof. Tjutrjumov leiab, et kehtiva õiguse järgi võib negotiorum gestor taotleda ka dominus negotii eest eetilisi sihte.⁴⁷⁾ Sinaiski väidab, et kui üks annab alimente kolmanda arvel, kes oli kohustatud selleks, tekib negotiorumi vahetõrje.⁴⁸⁾

Kuid igasugust käitumist teise eest ja arvel ei saa siis ki pidada negotiorum gestioks, vaid selleks osutuvad ainult sellised käitumised, mis võetud ette teise huvide kaitseks. Mõned õiguskorrad nõuavad, et negotiorum gestori käitumine osutuks kasulikuks dominus negotii varale. Kehtiva eraõiguse järgi ei vajata kasulikkus olla reaalne. Seda tuleb hinnata negotiorum gestori subjektiivse veende järgi.⁴⁹⁾ Negotiorum gestoril peab alati olema tahe teotseda teise kasuks. Siinjuures pole oluline, kas toiming on sooritatud otse tahtlikult teise huves ning kasuks. See võib olla toimunud ka kas eksituse või mõne muu asjaolu toimel, kus isikul polnud just otsest tahtet selle isiku asju ajada, kelle huves ta teotses.⁵⁰⁾ Igal juhul aga peab gestoril olema teadmine ning tahe võõraid asju ajada.

Kui negotiorum gestoriks on teovõimetu isik, siis vastutab see, kelle huves gestor teotses, vaid rikastumise ulatuses.⁵¹⁾

52) Tjutrjumov, op.cit., lk. 433-434.

47) Tjutrjumov, op.cit., lk. 432.

48) Sinaiski, Osnovõ Grazdanskago prava II-Väljaanne, lk. 259

49) Tjutrjumov, op.cit., lk. 433.

50) BES § 4426

51) BES § 4424

Rikastumist tuleb võtta mitte selle momendi järgi, kunas hagi esitati, vaid toimingu sõlmimise momendil. On aga teo- võimetu see, kelle huves teotseti, tuleb rikastumist võtta hagi esitamise momendil.⁵²⁾

Kui see, kelle asju on aetud volituseta, kinnitab hil- jem toimingud, siis tekib volitusleppetele analoogiline ins- tituut.⁵³⁾ Pooled vastutavad samas ulatuses ning samasugu- sel viisil nagu tavalisegi volitusleppete puhul.

Nagu ülal mainitud, peab gestoril olema alati tahe vöö- raid asju ajada. Tahte puududes vastutab see, kelle asju aeti, kulude ja kahjude eest rikastumise ulatuses. (BES § 4429)

Volituseta vööraste asjade ajaja pole kohustatud ajama kõiki asju. (BES § 4435). Kuid need ülesanded ja toi- mingud, mis alatud, tulevad lõpetada. Isegi peremehe surm ei anna põhjust edaspidisest teotsemisest loobuda.⁵⁴⁾

On keegi teise asju ajanud ainult oma huves, on ta vastutav peremehe ees kogu kahjude ulatuses. Tal aga jääb hagiõigus peremehe vastu selles ulatuses, palju peremees- ta käitumise toimele on rikastunud.⁵⁵⁾ Kuid, kui kellegile on otseselt keelatud asjade ajamine, kuid keelust hooli- mata, on see siiski toimunud, kaob õigus hageda kahjusid

---

52) Vrd. ka Tjutrjumov, op.cit., lk. 433 all.

53) BES § 4427

54) BES § 4435

55) BES § 4432

ja kulusid. Gestor ise vastutab peremehe ees nii doluse kui ka omnis culpa eest. Pääle selle võib lisanduda veel vastutus juhuse eest.⁵⁶⁾

Juhul, kui volituseta võõraste asjade ajajaid on mitu, siis vastutab igaüks selles ulatuses, milles ta asju on ajanud. (BES § 4446). Nende pärijad on vastutavad aga vaid pärandi ulatuses. (BES § 4448).

Iga gestor kohustub esitama peremehele aruande aetud asjade üle. Kõik see, mis saabunud ta teotsemisest, tuleb anda üle peremehele (BES § 4447).

Peremees kohustub tasuma gestorile eestkätt hädavajalikud kulud (impensa neccessaria), mis viimasel on tulnud kanda asjaajamisel. Kasulikkude ega luksuslike kulude suhtes pole peremehel sellist kohustust. Gestoril on vaid jus dollendi. Viimast teostades aga ei tohi teha peremehele kahju.⁵⁷⁾ Et kulusid hageda, peab negotiorum gestor olema teotsenud tahtega võõraid asju ajada.⁵⁸⁾ On aga see toimunud kas cum animo donandi, sõpruse pärast, kohustuse järgi, lugupidamiseks jne., pole õigust hageda kulusid.

Negotiorum Gestor kohtus dominus negotii eest hagi esitada ei saa.⁵⁹⁾ Küll võib ta esineda kohtus kostjana.

56) BES § 4433.

57) BES § 4449.

58) Vt. ka Tjutrjumov, op.cit. lk. 485.

59) Vt. ka Riigikohtu otsus 1934 a. Nr.27.

Vastutus sellisel juhtudel pole päriselt identne vastu-
tusaga, kus toiming on soetatud volituse piires. Volitaja

II O s a.

ei saa küll enam tagasi hageda, aga teda ei saa kunagi
pidada vastutavaks ka ei eviktisiooni ega ka peidetud puu-

dastele § 4. Volitussuhte õiguslikke järeldmeid. Inim, vaid
volitaja ise, vast § 438 § 439 § 440, et vaid suhteid, mis

loomad va. a) Õigussuhted volitaja ja kolmandate vahel.
tel nagu volituste võraste asjade alamt. Volituste

Volinik ei teotse mitte oma huves ega omal nimel,
da, kelle eest on asja seadud, vaid eviktis ja peidetud
vaid esindab volitajat. Seepärast kanduvad ka kõik õigus-
võnduste eest vastutab eestari ise. Ainult siis kui voli-
likud tagajärjed temale. Ainult kaudse esinduse puhul on
taja kiidab õiguse voliniku sellise õigustise, võib vastu-
olukord veidi teistsugune. Siin tekib esialgu suhe volini-

ku ja kolmanda vahel. Volitaja on vastutav vaid kulude
ja kahjude ulatuses, mis on tekkinud voliniku käitumise
toimel.

Volitaja on vastutav kolmandate eestüldreeglina voli-
tuse piires.⁶⁰⁾ Kui volitaja on ületanud volituse piirid,
on ta selle eest ise vastutav. Kuid esineb mõnikord ka

selliseid juhte, kus volitaja peab vastutama ka siis, kui-
gi volinik on ületanud volituse piire.⁶¹⁾ Kui volinik

ületades volituse piire, näiteks, panditab, müüb, laenutab
ning annab üle kolmandale volitaja vallasasja, ei saa seda
volitaja hageda tagasi, kui kolmas oli hääs usus.⁶²⁾

60) BES § 4386.

61) Vt. ka Carl Erdmann, System des Privatrechts des Ostsee

62) Vt. ka BES § 923.

provinzen IV Band, lk. 432

Kõik see toimub aga väljaspool volitust. Kolmandad saavad oma õigusi rajada ikka vaid volitusele. Kõige selle eest, mida lubab volitus, on volitaja vastutav kolmandate ees. Kui mandant ja mandatar omavahelise leppega muudavad mandaadi sisu, mida pole mandaatileppesse sisendatud, ei ole selline lepe kuidagi siduv kolmandatele. Kui mandatar ületab omavahelise leppe, kuid talitab üldiselt volituse piires, ei saa mandant vabaneda vastutusest põhjusel, et volinik pole teinud ta tahte kohaselt.⁶³⁾ Võrdne eelmisega on juhtum, kui volitaja lõpetab volitussuhte omavaheliselt ilma, et võtaks ära volinikult volikirja või avalikult kuulutaks volituse lõppemist, kus see nõuetav. Samasel juhul vastutab volitaja üldalustel kolmandate ees, vaatamata, et omavaheliselt on volitus lõpetatud.

Volituslepe nagu iga teinegi lepe peab olema suunatud objektiivselt võimaliku resultaadi saavutamisele. Seejärel, kui volituslepe objektiks on mõni objektiivselt võimatu ülesanne, osutub lepe kehtetuks. Peaks aga sellise volituslepe toimet tekkima mõnesuguseid kahjusid või kohustusi kolmandaile, ei võiks nende eest pidada vastutavaks mandanti. Ta võiks olla vastutav vaid siis, kui ta volitust andes on olnud in dolo. Sel juhul põhineks vastutus dolo-
sel, mitte enam aga volitusleppel.

---

63) BES § 4402, TSE § 2020.

Teistsugune on olukord subjektiivselt võimatu volitusleppe puhul. Siin tuleb pidada volitajat vastutavaks üldalustel.

Mandant vastutab kolmandate ees evictio, varjatud puuduste ja mandatari ettevaatamatuse eest. Ta pole vastutav üksnes selliste mandatari käitumiste eest, mis on otse kuritahtlikud ning mille eest on mandatar vastutav kriminaalõiguslikult. Kuid mitte igakord ei kaasuta mandatari kriminaalvastutus mandandi vastutuse. Ainult sääl, kus mandandi vastutus põhineb teol, mille eest vastutab mandatar kriminaalõiguslikult, võib see mõjustada mandandi vastutust. Nii ei või mandanti pidada vastutavaks toimingust, mis sooritatud, näiteks, pettusega mandatari poolt. Vastutus võiks parimal juhul olla vast rikastumise ulatuses, kui selle toime on mandant rikastunud. Muidu mitte.

Kolmandad vastutavad mandandi ees samal viisil nagu siis, kui toiming oleks sooritatud mandandi endagi poolt. Mandant ehk volitaja saavutab voliniku poolt sooritatud ülesandeist kõik õigused, mida ülesanne on suuteline endaga kaasutama. Ka sääl, kus toimingu sõlmimisel on ületatud volituspiire, on kolmandad vastutavad, kui toiming hiljem kinnitatakse selle poolt, kelle nimel ta sõlmitud.

64) Vt. 18. märtsi 1907. a. tsiviilõiguse seaduse § 426.

65) Vt. 18. märtsi 1907. a. tsiviilõiguse seaduse § 426.

66) Vt. 18. märtsi 1907. a. tsiviilõiguse seaduse § 426.

vaid siis, kui selleks on volitaja poolt antud õigus.
Edasivolituse loata võib volinik ülesannet sooritada ase-
mises b) Õigussuhted voliniku ja volitaja vahel. ⁶⁴⁾
Volitaja vastutab omnis culpa eest. ⁶⁵⁾
Kui volinik ei täitnud ülesannet, mis talle oli lasu-
tatud volitusega, pole ta vastutav volitaja ees, kui selles
ei tekkinud kahju volitajale. Kahju korral aga on volinik ⁶⁶⁾
vastutav kahju ulatuses. ⁶⁶⁾
Üldreeglina peab volinik sooritama ülesande isikli-
kult. Ülesande täitmist võib ta edasi volitada üksnes

64) BES § 4375, Tjutrjumov, op.cit., lk. 426.

65) Vt. Tjutrjumov, op.cit., lk. 426.

66) BES § 4376.

67) Vrd. ka Tjutrjumov, op.cit., lk. 427 all. BES § 4381.

68) Kõigepealt võib ette kujutada, et volinik võiks olla kohustatud sooritama ülesande, kui selleks pole otsustatud teisiti. Üldreeglina aga on see vastupidine.

vaid siis, kui selleks on volitaja poolt antud õigus. Edasivolituse loata võib volinik ülesannet sooritada asemiku kaudu vaid siis, kui mõnesuguste ületamatute takistuste tõttu ei saa ta ise ülesannet sooritada, kuid olukord ei võimalda ka edasilükkamist.⁶⁷⁾

Substituudi rakendamine ei vabasta volinikku vastutusest volitaja ees. Ta on vastutav pääle muu ka substituudi väljavaliku ja järelvalve eest. Substituut ise aga pole leppelises suhtes volitajaga, vaid teotseb tema suhtes nagu negotiorum gestor.⁶⁸⁾

Üldiselt peab volinik ülesande sooritamisel talitama volituse piires ning arvestama juhiste ja korraldistega, mis talle on antud volitaja poolt. Selliste spetsiaaljuhiste puududes tuleb toimida mitte oma vaba suvangu kohaselt, vaid suunama oma tegevust nii, nagu seda oleks teinud volitaja ise, et sooritada ülesannet kõige otstarbekohasemalt ning kasulikumalt. Volinikud kohustuvad sooritama selliseid toiminguid, mis on seondatud ülesande täitmisega.⁶⁹⁾

Volinikule on lubatud ülesannet sooritada kasulikumal viisil, kui see oli määratud volitaja poolt. Kuid kahjulikumal viisil pole lubatud teha. Volinik ei tohi ühe ülesande asemel sooritada teist ka sel juhul, kui see näib

---

67) BES § 4379.

68) Vrd. ka Tjutrijumov, op.cit., lk.427 all. BES § 4381.

69) Zvingmann leiab, et spetsiaalvolikirja puhul ei saa volinik novatiod sooritada, kui selleks pole otsest luba.

72) Universaal ja generaalvolituse puhul on aga see lubatav

talle osutuvat kasulikumaks.⁷⁰⁾ Kui volinik ülesande täitmisel ületab volituse piirid, siis seob selline käitumine volitajat vaid niivõrra, kui ülesanne on sooritatud volituse piires. (BES § 4381). Sellisel juhul, kui ülesande täitmisel on ületatud volituspiire, vastutab volitaja voliniku ees kahjude ja kulutuste suhtes vaid selles ulatuses, mis sooritatud volituse piires. Ei peaks osutama võimalikuks piiride tõmbamine nende toimingute vahel, mis sooritatud volituse raames ja väljaspool volitust, kaotab volinik üldsegi õiguse hageda kulusid ja kahjusid, mis tingitud ülesande täitmisest. Erdmann leiab, et volitajat ei saa pidada süü vastutavaks seepärast, kuna volinik ei suuda tõendada kulude ja kahjude ulatust.⁷¹⁾

Volitaja kohustub looma eeldused, et volinikul oleks võimalik takistamatult ülesannet täita. Kui ülesanne jääb sooritamata seepärast, et volitaja pole loonud selleks eeldusi, ei saa see kuidagi kohustada volinikku. Viimasel jääb koguni õigus hageda kahjusid, mis tingitud sellest, et ülesannet ei saanud ta täita.

Ülesande sooritamisest saabus tulu peab siirduma ainuüksi volitajale. Volinikul pole õigust sellest midagi endale saada. Kõik viljad, asjad, õigused ja hüvised tulevad anda üle volitajale.⁷²⁾

---

70) BES § 4385.

71) Vt. Erdmann, op.cit., lk.433.

72) BES § 4389.

Isegi neid hüvesid, mis saabunud ülesande sooritamisel kas eksituse või volituspiiride ületamise tõttu, pole lubatud endale jätta. ⁷³⁾ Kuid, kui ülesande täitmisel tehakse volinikule kingitus, ta avastab peitevara või leiab midagi, pole ta muidugi kohustatud neid ära andma. ⁷⁴⁾ Äraandmisekohustus on vaid nende asjade ja tulude suhtes, mis on seotud otseselt ülesande täitmisega. Kink, leid või peitevara pole aga seondatud ülesande täitmisega. Seepärast ei pea see kuuluma ka volitajale.

Volinik kohustub esitama aruande volitajale sooritatud ülesande ning sellega seondatud sissetulekute ja väljaminekute üle. ⁷⁵⁾ Volitajale kuulub õigus kontrollida ning suunata voliniku tegevust. Sellelt seisukohalt on aruande esitamine vajalik.

Kui jagamatu ülesande täitmise on endale võtnud mitu volinikku, siis vastutavad nad solidaarselt. Juhul, kui üks volinikest on rahuldanud volitaja, vabanevad teised. ⁷⁶⁾ Volitaja aga omalt poolt kohustub tasuma kulud, mis seondatud ülesande täitmisega. Kui volinik on kasutanud selleks oma isiklikku raha, tuleb see maksta tagasi koos protsentidega. ⁷⁷⁾

---

73) BES § 4389, 4390.

74) Vrd. ka Tjutrjumov, op.cit., lk. 428 all.

75) BES § 4391.

76) BES § 4392.

77) BES § 4393.

Oma raha ta võib nõuda tagasi kohe pärast kulutuste tegemist, ootamata lepingu efekti, milleks kulu on tehtud.

Volitaja vastutab voliniku ees vaid hädavajalikkude ja kasulikkude kulutuste eest.⁷⁸⁾ Luksuslike kulutuste suhtes on volinikul jms tollendi õigus (BES § 4394 lõpp). Kulutuste tasumisel ei saa üldiselt arvestada sellega, millise hoole ning usinusega volinik oma ülesande täitis, vaid kulud tulevad ikka tasuda. Ainult siis, kui pooled on kokku leppinud, et kulude tasumine on sõltuv voliniku usinusest, võib see evida tähtsust. Muidu mitte.

Kui ülesande täitmisel tuli volinikul võtta endale kohustusi, nagu pandi andmise, käenduse jne. näol, peab volitaja ta nendest vabastama. Juhul, kui aga vabastamine ei peaks olema võimalik, siis vastavalt kindlustama.⁷⁹⁾ Muidugi ei saa selline säte tähtsust evida, kui volituse sisu just seisiski endale käenduse võtmises. Viimatimainitud juhul saab volinik nõuda enda vabastamist üksnes siis, kui selleks oli eriti kokku lepitud.⁸⁰⁾

Nagu eelpool mainitud, on mandaat üldiselt tasuta. Kuid seadus ei keela sõlmida kokkulepet tasu määramiseks ülesande sooritamise eest.⁸¹⁾

---

78) BES § 4393, 4394, Vrd. ka Erdmann, op.cit. lk. 434, Vintscheid, II § 410.

79) BES § 4396.

80) Vt. BES § 4396 märkus.

81) BES § 4368.

Nii Vindscheid kui ka Erdmann leiavad, et volinikul on õigus hageda kokkulepitud tasu.⁸²⁾

Kehtiva Tsiviilprotsessi seaduse järgi on volinikul õigus saada tasu kohtuasjade ajamise eest ka kokkuleppe- ta. Tasu määratakse suhteliselt hagi hinnale. Asjades, kus hagi pole hinnatav, määrab tasu kohus.

Toimingud, mis voliniku kaudu sõlmitud, peab volitaja kohtlema ning täitma kui omi (BES § 4399). Juhul, kui volitajaid on mitu, siis nad vastutavad solidaarselt. Solidaarselt aga ei vastuta volitajad selliste kahjude eest, mis on tingitud mõne kaasvolitaja süüst.

Vaatamata solidaarsele vastutusele, ei kustu selle toimele koguvolituse, kui üks mitme volitaja puhul peaks surema, võtab volituse tagasi, minetab teovõime jne. nende suhtes, kes pole oma volitussuhet lõpetanud, kestab see edasi.⁸³⁾

Kui volitussuhte ese oli kas lubamatu või absoluutselt võimatu, ei teki mingisuguseid kohustusi ei volitajatele ega volinikkudele. Kuid, kui volinik polnud selles teadlik, volitaja tema eesüldalustel.⁸⁴⁾ Erdmann leiab, et vastutus siin ei põhine volitusleppel, vaid väljaspool seda.⁸⁵⁾

---

82) Vindscheid, Pandecten. II § 410, Erdmann, op.cit., lk.

83) Vrd. ka ex-Vene Senati otsus 1881 Nr.1.

428.

84) BES § 4400.

85) Vt. ka Erdmann, op.cit., lk. 434.

Vastutuse ulatus ja alused tulevad määrata ära kahjuhääs-
tamise normide alusel.

c) Õigussuhted voliniku ja kolmandate vahel.

Volituslepe loob suhteid peamiselt volitaja ja kol-
mandate vahel, harvadel juhtudel võib see puudutada ka
voliniku ja kolmandate vahelisi suhteid. Volituse andmise-
ga kutsub volitaja kolmandaid endaga suhteisse astuma
voliniku kaudu. Seepärast kanduvad ka kõik toimingud järel-
mid, mille volinik on sõlminud temale. Volinik teotseb
vaid volitaja eest, teostades tema kui normiisiku teo-
võimet. Ise ta õigussuhte poolena ei esine. Seetõttu ei
saa voliniku ja kolmandate vahel tekkida üldiselt õigus-
suhteid. Kui aga volinik ülesande sooritamisel kaldub välja
volituse piirest, ei kohusta sellised käitumised otseselt
volitajat, vaid õigussuhte pooleks jääb volinik ise. On
sellised toimingud sooritatud volitaja huves, siis tuleb
volinikule vaadata kui volituseta võõraste asjade ajajale.
Niiõõrra, kui nende eest ei vastuta volitaja, on vastutav
volinik. Volinik vastutab samadel alustel nagu iga tei-
negi kohustuse kontrahent.

---

86) EBS § 4388.

Kehtiva õiguse järgi lõpeb volituslepe eelkõige poolte tahtel⁸⁹⁾: Volitajal on õigus igal ajal võtta tagasi volitus. Ta ei vajatse selleks esitada mingisuguseid põhjusi. See oleb täiesti ta suvast. Ka Prantsuse (§2004), Saksa (§97I), ja Austria (§1020) seadusandlused asuvad selles küsimuses samale seisukohale.

Volitussuhete lõpetamisel volitaja taotlusel pole oluline, kas ülesanded on pooleli või täidetud. Volitaja peab tasuma volinikule kulud, ei vajatse aga oodata ülesande teostamist⁹⁰⁾.

Volituse lõpetamisest pole vaja igakord teatada. On võimalik lõpetada volitussuhet ka vaikivalt. BES § 4405 järgi loetakse volitus lõppenuks, kui volitaja sooritab ise ülesande, milleks oli teist volitanud, samuti ka siis, kui annab volituse teisele sama ülesande sooritamiseks. Toimingud, mis sooritatud enne teatamist on kohuslikud volitajale. Pärastised aga mitte. On aga volitusvahekorra lõpetatud omavahel ilma, et Kolmandad ei teadnud ega võinud seda teada. pole selline lõpetamine küllaldane, et vabaneda vastutusest.

Nagu volitaja, nii võib ka volinik omalt poolt lõpetada volitussuhte. Ta ei või aga seda teha pahas tahtes/aga ka nii, et volitajal pole võimalik võtta ette vahendeid ülesande sooritamiseks.⁹¹⁾ Ainult sellistel juhtudel, kui volinikul ei osutu võimalikuks täita edaspidi ülesannet, on võimalik volitust maha panna igal ajal. Sedaliiki põhjuste hulka kuuluvad: voliniku haigus, paratamatu äraolek, suutetus ülesannet täita, vaen volitajaga jne.⁹²⁾

89) BES §4403.

90) BES §4404.

91) BES §4407.

92) BES §4408.

Pääle loetletud juhtude võib osutada ka muid, kuid kõik nad peava olema sellised, et teevad volinikule võimatuks ülesande sooritamise, vaatamata normaalsele hoolele.

Edasi lõpetab volituse poolte surm. Volitaja surmast tuleb teatada nii volinikule kui ka kolmandale⁹³⁾. Pärast volitaja surma võivad tähtsust evida vahest sellised volitused, kus ülesanne tuleb sooritada just pärast volitaja surma⁹⁴⁾.

Kui volinik on vahepääl alanud ülesandega, saab aga vahepääl teada volitaja surmast, kohustab ta ülesannet jätkama, kuni saab vastava korralduse pärijalt. Ta toimingud, mis tehtud pärast volitaja surma, on kehtivad ning kohuslikud pärijaile.

Volituslepe lõpeb samuti voliniku surmaga ega siirdu ta pärijaile⁹⁵⁾. Alatud ülesande puhul kohustuvad pärijad eelkoige informeerima volitajat ning võtma ette paratamatult vajalikke toiminguid ülesande sooritamiseks⁹⁶⁾. Volitaja pärijad vastutavad volitaja ees nii oma toimingute kui ka pärandaja toimingute eest. Viimasel juhul nad vastutavad vaid pärandi aktiiva ulatuses⁹⁷⁾. Volitaja aga vastutab pärijate ees samal viisil nagu pärandaja endagi ees.

Pääle eelmainitud juhtude lõpeb volitussuhe: tähtaja saabumisega, kui volituslepe oli tähtajaline, tingimu-

93) BES §4409.

94) BES §4410.

95) BES §4412, TSE §202I.

96) BES §4413.

97) BES §4414.

se saabumisega, ülesande täitmisega, kui volitus oli antud konkreetse ülesande jaoks, võimatusega, kui ülesande täitmine pole üldse võimalik.

Volitusleppe lõpetamise korral tuleb volitajalt ära võtta volitus. Mõne volitusleppe puhul aga on vaja avalikult deklareerida volitusvahetuse lõpetamist. Juhul, kui volitusleppe lõpetamisel ei anna volinik volikirja tagasi, võidakse kohtu kaudu avalikus korras tunnustada volikiri kehtetuks.
